

ממעייני החסידות

אלו עליי כבשר חזיר אין כאן נדר, שכן אין בידו הכוח להורידם מהיתר לאיסור.

(אור־התורה במדבר עמי אישכו)

לתת נקמת ה' במדיין (לא,ג)

שהעומד כנגד ישראל כאילו עומד כנגד הקב"ה (רש"י)

צא ולמד כמה גדולה חיבתן של ישראל לפני המקום. שהרי מדובר בנקמתם של אלו שמתו (אם במגפה, אם באמצעות דייני ישראל) בעוון בנות מדיין ובעוון עבודה־זרה; ועל יהודים אלו אומר הכתוב שהעומד כנגדם כעומד נגד הקב"ה!

(שיחת שבת פרשת מטות תשל"ד)

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד (לב,א)

מובא בספרים ששבטים אלו חיבבו את המן ולא אכלו מאכלים אחרים, ומשום שלא שחטו את צאנם, היה להם מקנה רב.

הן חיבת המן והן העדפת עבר הירדן נבעו מאותה נקודה – שאיפת בני ראובן ובני גד להתרחק מהעולם. המן היה לחם מן השמים ולא תולדה של חרישה וזריעה; גם עבר הירדן היה "מקום מקנה", מנותק משאון העיר ומענייני המעשה.

(לקוטי־שיחות כרך ט עמ' 18)

אלה מסעי בני ישראל (לג,א)

כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך (רש"י)

מסעות בני ישראל במדבר רומזים לירידת הנשמה לעולם־הזה, שבו עומדת הנשמה במאבק תמידי בין הטוב לרע. רש"י מצביע כאן על שלושה דברים היוצרים את האפשרות לבחירה חופשית בין טוב לרע.

"ישננו" – שינה (שבה מסתלקת הנשמה מהגוף) רומזת על צמצום והסתר פנים, המאפשרים בחירה ברע.

"הוקרנו" – דהיינו "צינון" הגבורות בבחינת "שיתף עמו מידת הרחמים", דבר המאפשר את הבחירה בטוב.

"חששת את ראשך" – היינו השכל של הנפש־הבהמית, ה"לעומת זה" של השכל הנפש־האלוקית. העובדה שהנפש־הבהמית היא לא רק בעלת מידות אלא גם בעלת שכל, מעמידה אותה כ"שווה מול שווה" עם הנפש־האלוקית, וכך מתאפשרת בחירה חופשית ביניהן.

(לקוטי־שיחות כרך יח עמ' 390)

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם־משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקכא

ערב שבת־קודש
פרשת מטות־מסעי
כ"ז בתמוז ה'תשס"ד

יוצא־לאור על־ידי
מכון ליובאוויטש שעל־יד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

פרשת מטות-מסעי

פרשת מטות

פרשת מטות נקראת לעולם בימי בין המצרים. סופם של ימים אלו ליהפך ל"ימים טובים וימי ששון ושמה" (רמב"ם סוף הלכות תעניות); ועניין זה בא לידי ביטוי בשלושת הנושאים של פרשתנו. פרשת נדרים – מדובר בה על האפשרות של הפרת נדר, דהיינו שלא מוכרחים להתנתק מענייני העולם (על-ידי נדר), אלא יש בכוחנו להעלותם ולהופכם לקדושה. מלחמת מדיין – מסופר על חלוקת השלל של מדיין והכשרתם של כלי מדיין, כלומר, טהרת השלל והעלאתו לקדושה. נחלת בני גד ובני ראובן – שבטים אלו העדיפו את עבר הירדן בגלל היותה ארץ מקנה, ורצו להיות רועי צאן, הרחק משאונה של עיר והעולם; אך משה הבהיר להם שעיקר העבודה היא המלחמה בחומרות העולם כדי לבררה ולזככה, "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה".

(לקוטי שיחות, בין-המצרים תשמ"ז)

פרשת מסעי

אף פרשה מסעי נקראת לעולם בימי בין-המצרים. חושך הגלות אינו אלא הכנה והקדמה לאור הגאולה, וגם המשמעות הפנימית של מסעות בני ישראל היא – מסע הדרות מגלות לגאולה; מהמדבר שהוא סמל הגלות, ל"ירדן יריחו", רמז למשיח שעליו נאמר (ישעיה יא), "והריחו ביראת ה'".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת מסעי תש"מ)

פרשיות מטות-מסעי

מסעי – רומז לכללות עבודת האדם במשך ימי חייו, שצריכה להיות באופן ד"מסע" תמידי, מחיל אל חיל. מטות – רומז לתקיפות והנחישות, כמטה שהוא קשה וחזק. מטות-מסעי – רק תקיפות ואי-רתיעה, לא להתבייש מפני המלעיגים למיניהם, מאפשרת עלייה תמידית זו.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת מטות-מסעי תשמ"ב)

איש כי ידור נדר לה' (לג)

האומר פירות אלו עליי קרבן... הרי אלו אסורין עליו, מפני שאפשר שיידור אדם קורבן ויעשה בהמה שהיתה חול קורבן ותאסר. אבל האומר פירות אלו עליי... כבשר חזיר... אין כאן נדר, שאי-אפשר שיעשה דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר (רמב"ם הלכות נדרים פ"א)

האומר פירות אלו עליי קרבן מעלה את הפירות לשורשם, שהוא נעלה יותר משורש האדם (לפי הכלל ש"כל הגבוה יותר יורד למטה יותר"), ולכן הם נחשבים כקודשים לגביו. אבל האומר פירות

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ז בחמוז ה'תשס"ד – ה' במנחם-אב ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ז בתמוז	ה'ל' מכירה. פרק ז-ט.	פרק ו.	מל"ת רג.
ש"ק	כ"ח בתמוז	פרק י-יב.	פרק ז.	מל"ת רג.
א'	כ"ט בתמוז	פרק יג-טו.	פרק ח.	מל"ת רנא.
ב'	א' במנחם-אב	פרק טז-יח.	פרק ט.	מל"ת רנא.
ג'	ב' במנחם-אב	פרק יט-כא.	פרק י.	מל"ת רנג.
ד'	ג' במנחם-אב	פרק כב-כד.	פרק יא.	מל"ת רנג.
ה'	ד' במנחם-אב	פרק כה-כז.	פרק יב.	מל"ת רנב.
ו'	ה' במנחם-אב	פרק כח-ל.	פרק יג.	מל"ת רנב.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זיחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', כ"ז בתמוז	3.15	4.21	4.47	5.49	9.14	12.47	1.22	7.47.2	8.15
ש"ק, כ"ח בתמוז	3.16	4.22	4.48	5.50	9.15	12.47	1.22	7.46.2	8.14
א', כ"ט בתמוז	3.17	4.22	4.49	5.50	9.15	12.47	1.22	7.46.3	8.14
ב', א' במנחם-אב	3.18	4.23	4.50	5.51	9.15	12.47	1.22	7.45.8	8.13
ג', ב' במנחם-אב	3.19	4.24	4.50	5.51	9.16	12.47	1.22	7.45.3	8.12
ד', ג' במנחם-אב	3.20	4.25	4.51	5.52	9.16	12.47	1.22	7.44.8	8.12
ה', ד' במנחם-אב	3.22	4.26	4.52	5.53	9.16	12.47	1.22	7.44.2	8.11
ו', ה' במנחם-אב	3.23	4.27	4.53	5.54	9.17	12.47	1.22	7.43.7	8.11

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
מטות-מסעי	7.10	8.26	7.25	8.29	7.18	8.30	7.26	8.27
דברים	7.06	8.22	7.22	8.24	7.14	8.26	7.23	8.23

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש ש"ע צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

מצווה³⁴. כמו-כן יש לשתף בזה יהודי שפוגשים ברחוב, על ידי שיאמרו לו המאמר דסיום, אף מבלי לספר לו שזהו 'סיום'³⁵].

"בקשר ל'סיומים', יש להשתדל במיוחד בעריכתם [כאמור – גם בשבתות] "ברוב עם הדרת מלך", לאחד רבים מישראל בהשמחה לגמרה של תורה, "אנשים ונשים (כנפרד כמו) וטף"³⁶, כולל גם הקטנים (לא רק קטנים בידיעות, אלא גם קטנים בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה, על-דרך ובדוגמת הסיום דערב-פסח, שמנהג ישראל להביא גם בכורים הקטנים³⁷.

"וכן יש לעורר [במיוחד בסיומים, על אהבת ישראל³⁸] על-דבר ההוספה בלימוד התורה בכלל ובנתינת הצדקה, על-פי מה שנאמר: 'ציון כמשפט (=תורה) תיפדה, ושביה בצדקה'³⁹. וכשבאים לעורר על נתינת צדקה – יש להביא בפועל קופת צדקה, שאז תיכף ומיד נותנים צדקה בפועל⁴⁰. וגם ביום השבת-קודש – באופן המותר, באכילה ושתייה, וצדקה רוחנית⁴¹.

"למסור לאנ"ש שי' המתעסקים בהסיומים:

* לסיים כל סיום בהצעה-התעוררות על-דבר (להוסיף בנתינות לצדקה.

* לחתום כל סיום בתיבות (עניין) דאהבת-ישראל⁴².

"ובוודאי יפרסמו ויזרוזו על-דבר קיום הוראות אלה בכל מקום ומקום, בכל קצווי תבל"⁴³.

"וגם כאשר יבוא משיח צדקנו קודם תשעת הימים, יעשו את ה'סיומים', ויזכו להתחיל ולסיים ספרים אחרים בתורתו של משיח"⁴⁴.

* במוצאי-ראש-חודש וכדומה נוטה הרבי להכריע שיש לומר תחנון בקריאת-שמע שעל המיטה (גם לפני חצות)⁴⁵.

* בעניין סעודת בר-מצווה של נער שנכנס לעול המצוות ביום ח' במנחם-אב, השיב הרבי: "יש לברר אם יש מנהג במקום ככגון-דא, ובאם לא – יש לעשותה בזמנה, זאת אומרת ליל ח' מנחם-אב, ובאם אי-אפשר מאיזה טעם שיהיה – בשבת שלאחריו"⁴⁶.

34 שיחות-קודש תשי"מ ח"ג עמ' 672.
 35 יהתועדויות' תשמי"ח ח"ד עמ' 96.
 36 יהתועדויות' תשמי"ח ח"ד עמ' 108.
 37 ספר-השיחות תנשי"א ח"ב עמ' 719. ולמרות האמור שם "במיוחד בשנה זו" אין נראה שזו הוראת שעה, עיי"ש.
 38 יהתועדויות' תשמי"ג ח"ד עמ' 1849.
 39 ספר-השיחות תנשי"א ח"ב עמ' 708. ספר-השיחות תשמי"ח ח"ב עמ' 564.
 40 יהתועדויות' תשמי"ח ח"ד עמ' 123.
 41 (כמו תנית עצה טובה ועאכ"כ לימוד תורה – יהתועדויות' תשמי"ח ח"ד עמ' 376 בקשר לשבת שלפני רי"ה) סה"ש תשמי"ח ח"ב עמ' 565 והערה 127. בישיבה הנייל נוסף גם: קבלת החלטה טובה שתיכף לאחר השבת יתן לצדקה ממש (יפריש לעצמו, ויתנה בפועל לפני או לגבאי לבוקר). ובסה"ש תשמי"ח ח"א עמ' 222 (שבת ט"ו בשבט) – שיחליטו גם כמה לתת.
 42 מענה שדפס בב"מ גיליון 175 עמ' 11. שלא ככתוב

חידוש בעניין ה"נדרים"

יש צדיקים שהנהגתם היתה באופן של פרישות מהעולם, ויש צדיקים שהנהגתם בענייני העולם היתה באופן של "התרחקות" עניין הפרישות יש לו מקום בכל מה שנוגע לעצמו, אבל בנוגע לזולת – אין להתחשב בחשבונות שלו ועליו להתעמק ולפעול עם הזולת □ הסניבה האמיתית לפיטורי הפקיד בתחנת-הרכבת של לונדון אויטש □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ציווה לנגן ואמר מאמר ד"ה "להבין עניין הנדרים".

מוכרח הוא לפרוש ממנו (שזהו עניין הנדרים). וכידוע הפתגם שמסר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵ בשם החסידים הזקנים: מה שאסור – אסור, ומה שמותר – לא צריך. ופירושו של פתגם זה – שכיוון שאינו יכול לברר את הדבר המותר, אזי צריך לפרוש ממנו, עד כמה שאפשר. – ישנם אומנם דברים המוכרחים שאי-אפשר להתקיים בלעדם, ולדוגמא, כדאי-אב בגמרא שאין ביכולת האדם שלא לישון ג' ימים, או שלא לאכול ז' ימים; אבל בנוגע לשאר העניינים המותרים – צריך לפרוש מהם עד כמה שאפשר.

והיינו, שעניין הנדרים – שפורש מדברים המותרים – הוא למטה מעבודת הברורים. אמנם, במאמר הנ"ל ישנו חידוש – שבו מבואר שעניין הנדרים הוא למעלה מעניין הברורים. ובהקדמה – שהיסוד לחידוש זה הוא מה

ב. המאמר דלעיל¹ מיוסד על המאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע². במאמר זה ישנם חידושים רבים; יש בו עניינים שנתבארו רק במקומות ספורים בתורת החסידות, אלא שיכול להיות מעמד ומצב ש"לא חלי ולא מרגיש בו" (כלשון הגמרא³), וכמילא, יכולים ללמוד את המאמר מבלי לשים לב להחידושים שבו, ולהתחיל מיד מאמר נוסף.

אחד החידושים שבמאמר זה: בדרך כלל מבואר בהסידות שעניין הנדרים הוא למטה מעבודת הברורים, ושכאשר האדם נמצא במעמד ומצב שבגלל היותו שקוע בגשמיות אין ביכולתו לברר את הדבר הגשמי על-ידי זה שישתמש בו "לשם שמים", אזי

1 ד"ה להבין עניין הנדרים (תו"מ ח"ב עמ' 126 ואילך).
 2 ד"ה וידבר משה אל ראשי המטות גו' עטר"ת (סה"מ עטר"ת עמ' תקלו ואילך).
 3 יומא כב,ב. וש"נ.
 4 ראה לקו"ת פרשתנו פכ,ב, פד,ב. וככ"מ.

5 אגרות-קודש שלו ח"ד עמ' עד (נעתק ב"היום-יום" כה אדר שני). ועוד.
 6 נדרים טו,א. וש"נ. ירושלמי שם פ"ב סה"א (ובשירי קורבן שם). וראה רמב"ם הל' שביעות פ"א ה"ז. פ"ה ה"ב (ובכ"מ שם – ראה מנ"ח מצווה ל').

שאתא במדרש-שמואל בפירוש מאמר המשנה⁷, "נדרים סייג לפרישות", ש"פרישות תקרא מילי דחסידותא", והרי מעלת החסיד היא למעלה ממעלת הצדיק⁸. וזהו היסוד להחידוש שעניין הנדרים הוא למעלה מעניין הבידורים, כי, עניין הבידורים הוא באופן של התלבשות בהדבר המתברר, מה-שאינ-כן עניין הנדרים הוא למעלה מהתלבשות, שהרי פורש מהדבר ודוחה אותו – לא בגלל שאין ביכולתו לברר את הדבר, אלא בגלל שנמצא במעמד ומצב שלמעלה מהעולם לגמרי, ואין ברצונו לירד ולהתלבש בהעולם כדי לבררו.

אמנם, אף-על-פי שפורש מהדבר הגשמי ודוחה אותו, מכל-מקום, מצד זה ש"אין הקב"ה מקפח שוכר כל בריה"⁹, הנה גם על-ידי הפרישות והדחיה נעשה בירור ועלייה בהדבר הגשמי, ולא עוד אלא שעל-ידי הפרישות והדחיה נעשית עליית הדבר הגשמי למקום נעלה יותר – למקום שלמעלה מהתלבשות. וכל זה – נוסף לכך שעל-ידי הפרישות והדחיה ניתוסף במעלת האדם. ועל-דרך זה מצינו בנוגע למצוות לא-תעשה: בדרך-כלל מבואר שעניין הזיכוך והעלייה נעשה על-ידי מצוות-עשה, היינו, שמתעסקים בהדבר לזככו ולהעלותו. אבל במקומות ספורים ברא"ה נתבאר שגם על-ידי מצוות לא תעשה נעשה עניין של זיכוך¹⁰. ובוזה יתפרש מאמר חז"ל¹¹, "ישב ולא עבר עבירה כו' כעושה מצווה". וכן הוא גם בעניין הנדרים.

ומוסיף בהמאמר שישנה דרגה נעלית עוד יותר – שזהו עניין שהחכם מתיר את הנדר, שברדגה זו אין צורך לפרוש מהדבר הגשמי, כיוון שאינו מנגד, ואדרבה: אתהפכא חשוכא לנהורא¹². והחילוק שבין דרגות הנ"ל בעניין הספירות: עניין הבידורים הוא מצד בחינת ז"א, עניין הנדרים הוא מצד בחינת הבינה, ועניין היתר נדרים הוא מצד בחינת החכמה¹³.

7) אבות פ"ג מ"ז (לגירסת אדה"ז – מ"ג).
8) שער-הקדושה להרח"ו ז"ל (ח"א ש"ג). הובא בסה"מ עטר"ת שם ס"ע תקמ.
9) ב"ק לח, רע"ב. וש"נ.
10) סה"מ תרס"א ריש עמ' קע. וראה סה"מ תר"ס ריש עמ' ע. וראה גם לקו"ש ח"ט עמ' 427 ובהערה 13 שם. וש"נ.
11) קידושין לט, סע"ב. סה"מ שם. וראה גם סו"ה וידבר משה גו' דש"פ מט"מ תרד"ע (המשך תרע"ב ח"א עמ' תקסג).
12) ראה זח"א ד, א, תניא ספ"י.
13) סה"מ עטר"ת שם עמ' תקמג ואילך.
14) = מחלת שלג.
15) ראה "רשימות" חוברת קמ עמ' 12. וראה גם 'תורת-מנחם – התועודיות' ח"ד עמ' 24. ועוד.
16) ראה גם לקו"ש חל"א ס"ע 172 ואילך. וש"נ.

"ומפני טעם זה³² כראי לערוך סיום גם ביום השבת שב'תשעת-הימים'.

"ומה טוב – 'ברוב עם הדרת מלך', לשתף עוד כמה וכמה מישראל (מצד אהבת-ישראל ואחדות-ישראל) בשמחה, גם אם רובם לא סיימו בעצמם המסכת. ולהוסיף, שכראי ונכון לערוך 'סיומים' על מסכתות כאלה שסיומן בעניינים שקל לאומרם ולהסבירם במהירות לכל אחד ואחד מישראל, אפילו פשוט שבפשוטים³³, שב'סיומים' אלו יכולים לשתף גם יהודי שפוגשים ברחוב, ובאמצע עסקיו – כשחוזרים לפניו על הסיום, או אף שאומרים לו המאמר דסיום המסכת מבלי לספר לו שזהו 'סיום', שהרי 'זכין לאדם שלא בפניו'.

[מי שיכול – יסיים בעצמו; אם לאו – ישתתף לפחות במעמד 'סיום' של אחרים; ומה טוב שיהיה במעמד עשרה מישראל; וכדי לזכות גם את מי שמשום-מה לא השתתף במעמד סיום כלשהו, ובלאו-הכי אוכל מאכלים המתורים רק בסעודת מצווה – יש להשמיע עבורו את הסיום ברדיו וכו', ולקשר אותו לפחות בצורה כזאת לשמחה-של-

ובסעודת-מצווה).

אין נכנסים לזירה חדשה בתשעת הימים. פעם ענה הרבי: טוב לדחות לאחר ט"ו באב²³, ופעם אחרת הורה: "באם אפשר... בחודש אלול הוא חודש הרחמים"²⁴.

עצת הרבי ברבר טיפול רפואי: באם אפשר – יש לדחותו לאחר יום התשיעי באב. וכל עכבה לטובה. ובאם הרופא ידחק בדווקא את השעה, יש לעשות זאת קודם שבת חזון²⁵.
סיומים²⁶:

"המנהג לערוך 'סיומים'²⁷ למסכתות הש"ס בכל יום מ'תשעת-הימים'²⁸, מראש-חודש [ומה טוב גם לפני זה²⁹] עד תשעה באב, וגם בערב תשעה באב וכתשעה באב – באופן המותר על-פי שולחן-ערוך [ובמקום המתאים – גם עם סעודה והתועודות]³⁰.

"ומהטעמים ברבר – כיוון שבימים אלו מחפשים את כל האופנים המותרים כיצד להוסיף בעניינים טובים ושמיחים, ועל-ידי-זה גלגלות את הטובה-הפנימי שבירידה הקשורה עם ימים אלו³¹, החל מ'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' – עושין שמחה לגמרה של תורה.

בהמסכתות" (רשימות דברים להרח"ה הרי"י שי חטריק ח"ד עמ' רט, מכ"ד סבת תרע"ה בליובאוויטש. וצ"ע מיהתועודיות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1700).

28) "אפילו כשאין אוכלים סעודת בשר אחר-כך. להעיר מהנהגת אדמו"ר מהורש"ב נייע לעשות סיומים בתשעת-הימים אף שלא היה סועד אחר-כך בבשר ויין – ספר המנהגים עמ' 46" (לקו"ש חכ"ג עמ' 223, ובכ"מ).

29) 'התועודיות' תש"ט ח"ד עמ' 74.
30) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

31) "להעיר גם מהפתגם הידוע [בשם הרה"צ ממונקאטש] בפרוש דברי חז"ל: "משכנס אב ממעטין בשמחה" – שימעטין' העניינים הבלתי-רצויים דתשעת-הימים 'בשמחה', על-ידי הוספת שמחה, באופן המותר על-פי שולחן-ערוך, כמובן".

32) אע"פ שבניארציט שחל בשבת (התועודיות תש"ד"מ ח"ב עמ' 872) שלל הרבי עריכת 'סיום', כיוון שמהנהג זה עלול להתפרש כנתנית מקום לעניין של תענית.

33) 'ילדוגמא: מסכת תמיד (מסכת הכי קטנה, שמונה דפים בלבד, שיכולים ללמדה ולסיימה במשך זמן קצר) שסיומה "השיר שהיו הלויים אומרים במקדש", וכן הסיום דיכל בניך לימודי ה" – בארבעת המסכתות: ברכות, נזיר, יבמות, כריתות – ראשית-יבנות "בניך".

אשרי, ובא לציון. יהללו. חליצת תפילין דרשי. הנחת תפילין דר"ג, ג' פרשיות דק"ש, קדש, והיה כי יביאך, שש זכירות, חליצת תפילין דר"ת. הש"ן אומר בקול איזה מזמור, חצי קדיש. מוסף.

"בית הבהירה":

בימי 'בין המצרים' גופא, יש להוסיף ב'משפט' (לימוד התורה, לכל לראש – בהלכה למעשה מדיני ימים אלו, וכן בכל יום, ועל-אחת-כמה-היכמה בשבתות, שעניינן 'הקדמת רפואה'⁹ במיוחד בענייני התורה העוסקים בגאולה¹⁰ ובבניין בית-המקדש, ולכל לראש – הפרקים בספר יחזקאל מ-מג המדברים בעניין בית-המקדש השלישי, משנה – מסכתות מידות ותמיד¹¹ והלכות בית-הבחירה¹² (הרמב"ם) ו'צדקה' יותר מהנתינה הרגילה לפני התפילה¹³ [ותוספת מיוחדת בכל מעבר מתקופה לתקופה בימים אלו גופא: עד ראש-חודש מנחם-אב, מראש-חודש מנחם-אב, השבוע שחל בו תשעה באב, ערב תשעה באב, ותשעה באב]¹⁴. וגם בשבתות – באופן המותר על-ידי אכילה ושתייה וכיו"ב, בנוסף על נתינת הצדקה בערב שבת קודש כנהוג בהוספה עבור השבת¹⁶.

מובן, שההוספה בתורה בעניין שהזמן-גרמא, צריכה להיות גם אצל הילדים [והילדות] הנמצאים במחנות הקיץ¹⁷.

"תשעת הימים":

משנכנס אב ממעטין בשמחה ובמשא ומתן של שמחה. ואסור לקנות בגדים ומנעלים חדשים או לתת לאומן לעשות לו, ואפילו אין משתמשים בהם עד לאחר תשעה באב. ואסור לכבס בגדים (חוץ מבגדי קטנים) אפילו להניחם לאחר תשעה באב. וכתנות לשבת מותר לכבס רק על-ידי גוי, ואסור ללבוש בגדים מכובסים שלא לבשם עדיין (אלא לכבוד שבת-קודש). [ולכן נוהגים ללבוש לפני ראש-חודש לזמן-מה את כל הבגדים המכובסים שעומדים ללבוש במשך תשעת הימים¹⁸]. בעלי הברית: המוהל, הסנדק, והוריי-הבן, מותרים ללבוש לבנים ובגדי שבת.

ואסור לרחוץ כל גופו לתענוג אפילו בצונן, ולרפואה ולצורך מצווה [וכן המצטער מפני החום והזיעה¹⁹] – מותר. אסור לאכול בשר ולשתות יין (חוץ משבת וסעודת מצווה). הטובל בכל ערב שבת²¹ מותר לטבול ולרחוץ ראשו, פניו, ידיו ורגליו²² לשבת.

אסור לאכול בשר ולשתות יין (מלבד בשבת

(9) "לדעת את המעשה אשר יעשון, כל זמן שמישיח צדקנו עדיין לא בא" – עפ"י 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 91, 78, (מונה), 108.
 בלקוטי-שיחות כרך כד עמ' 265 מזכיר גם את לימוד ספר הזהר, והסברתו בתורת החסידות. כן מזכיר שם אודות הוספה גם בקו התפילה – בעבודתה באיכות, וכן באמירת תהילים עכ"פ מזמור אחד נוסף בכל יום. ומעורר ע"ז גם (10) כרך כד עמ' 286 הע' 60, ושי"ן.
 ספר-השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 578.
 (11) ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 606.
 (12) ספר-השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 579 והערה 186.
 ובהתוועדות תשמ"ט ח"ד עמ' 38 הלשון "ומקצת במסכת תמיד".
 (13) ופעם אחת מצאנו שהורה הרבי ללמוד בנוסף לכך גם "הלכות הקורבנות" (שיחת מוצשיק פ' דברים תשל"ט, הנחת ה' בלתי מוגה סכ"ו וסס"א).
 (14) לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 265. ובפרט בצדקת מקדש מעט – בתיכונ' ובתי-מדרש (שיבות וכו'), לקויש כח עמ' 287. וראה סה"ש תנשי"ח ח"ב עמ' 733.
 (15) 'התוועדות' תשי"ח ח"ד עמ' 102.
 (16) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 96 הערה 127.
 (17) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 50. וכנראה היה לסיימנים המובאים אח"כ.
 (18) לוח כולל-חבי"ד.
 (19) כ"ה החיים ס"י תקנא ס"ק צא. ולמעשה נוהרים בזה בחולצות ומכסטיים, שמלות וחצאיות, אך לא בלבנים וגרביים. [מי שלא הספיק: יניחם לזמן-מה על הרצפה להוריד הבגד מנקיונו, ואח"כ רשאי ללבושם. כן ניתן ללבוש בשי"ק בתנאי שיהיה מזה בשי"ק עצמה, אחד בלילה ואחד בבוקר ואחד בצהריים וכדומה].
 (20) שו"ת אגרות-משה אה"ע ח"ד ס"י פד אות ד, נטעי' גבריאל הל' בין-המצרים ח"א פמ"ב ס"ד. וראה גשר-החיים ח"א ס"ע רכ, המתיר בזה באבילות יחיד אפילו בסבון ובמים חמים (וע' נטעי' גבריאל הל' אבילות ח"א פרק קה ס"יג). מאידך בכ"ה החיים ס"י תקני"ד סוף ס"ק מו כתב בעניינו, שאם יכול להעביר זאת בצונן לא ירחץ בחמין.
 (21) וכן הטובל בכל יום, לעניין הטבילה בלבד. ראה לוח 'דבר-בעתו'.

בלבד שאין צורך בהתחכמות, כמו שכתוב¹⁷ וכיוצא-בזה. ועל-פי זה לא קשה מה שהצמח-צדק ציווה ב"לא לחכמים לחם", היינו, שההתחכמות בהכמת הפרנסה אינה מועילה, כיוון שהפרנסה תלויה ב"ברכת הוי"¹⁸, אלא עוד זאת, שריבוי ההתחכמות הוא גם מקלקל.

דבר שאין בו צורך – יש להימנע ממנו, כיוון שהוא מקלקל, וכפי שרואים בלבושים, שכאשר הלבוש ארוך מדי, הרי הוא מעכב ומונע את ההילוך

לכאורה יכולים לחשוב: הן אמת שהעיקר היא ברכת ה', "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה"¹⁹, אבל אף-על-פי-כן, כיוון שצריך להיות "בכל אשר תעשה", ובשביל זה צריך להשתמש בעניין השב"כ במקצת על-כל-פנים, במידה השייכת ומוכרחת להעשייה – מה כבר עלולה להזיק ריבוי ההתחכמות. ולכן, צריכים לידע שריבוי ההתחכמות (לא רק שלא מועיל, אלא) מקלקל לפרנסה. ההתחכמות במידה הדרושה – מועילה, אבל ריבוי ההתחכמות – מקלקל לפרנסה. וכמשל העולה בהר, שכאשר לובש לבוש ארוך יותר מדי, הרי לא זו בלבד שאינו מועיל, אלא גם מקלקל²⁰, ולפעמים הרי זה מקלקל עוד יותר מאשר לבוש (כלי) קצר מדי.

ואם-כן אינו מובן: מדוע אמר הצמח-צדק על דבר שלא היה לו צורך בו, ובמילא הרי הוא מקלקל – ליתנו לבנו שהיה ממלא מקומו? וההסברה בזה – שישנם ב' אופני הנהגה אצל צדיקים, בהתאם לצורך הדור; לפעמים ישנו מצב שמצד הדור נדרש עניין הפרישות, ולפעמים ישנו מצב שמצד הדור נדרש עניין של התרחבות, כמו בשביל לבטל גזירות,

לעבודתו, כיוון שמצד דורו היתה צריכה להיות הנהגה באופן של התרחבות. וכידוע שהנהגתו של אדמו"ר מהר"ש היתה בהתרחבות גדולה²¹. ולדוגמה: קופסת הטבק שלו היתה מזהב, וכן המזלג ושאר כלי תשמיש (גם הדברים שאין להזכירם בשבת) היו עשויים מזהב. וכמו כן היתה הנהגתו באופן של התרחבות בעניין הנסיעות – שכמעט בכל שנה היה נוסע לחוץ-לארץ, ולפעמים – פעמיים בשנה. וסדר הנסיעה היה באופן שהרכבת היתה ממתינה עבורו. – בעיירה ליובאוויטש עצמה לא היתה תחנת-רכבת, והיו צריכים לנסוע במרכבה לתחנת-הרכבת שהיתה בעיירה סמוכה. ולפעמים היה אדמו"ר מהר"ש מתאחר, והרכבת היתה ממתינה עבורו. פעם הגיע לתחנת הרכבת פקיד חדש, שלא ידע אודות הסדר שצריכים להמתין לרבי מליובאוויטש, וכשהגיעה השעה המיועדת לנסיעת הרכבת, שרק שריקה, והרכבת יצאה לדרכה, מבלי להמתין לאדמו"ר מהר"ש, שהגיע לאחר שהרכבת יצאה לדרכה, והוצרך

(20) ראה לקו"ת תצא לו, ג. ובכ"מ.
 (21) ראה גם בהנסמן בסה"ש תרפ"ט עמ' 38 הערה 13.

קהלת ט"א.
 (18) משלי י, כב.
 (19) פ' ראה טו, יח.

לנסוע ברכבת אחרת. כעבור ימים אחדים, הגיעה פקודה מהממשלה לפטר את הפקיד הנ"ל²². – הם לא ידעו מדוע הם מפטרים אותו; הם תלו זאת בטעמים אחרים, אבל האמת היא שסיבת פיטוריו היתה בגלל שלא המתין על אדמו"ר מהר"ש, שכן, הרכבת כולה (עם כל הנוסעים שבה) היא בשביל הרבי מליובאוויטש, ואם לא ממתנינים עליו – אזי אין נתינת מקום עבור הפקיד!...

ד. ההוראה מהנ"ל בעבודה: ישנם כאלו שכאשר תובעים מהם לצאת ממקומם ולנסוע ולעסוק עם הזולת – חוששים שמה יתוסף להם ישות. והיינו, שבגלל פחיתות מדריגתם שהם בישות ומציאות, אזי מצד התפשטות של הנסיעה והפעילות, יתוסף אצלם ישות. ובפרט אם אכן יצליחו לפעול משהו ("זיי וועלן טאקע עפעס אויפטאן") – אזי בוודאי יתוסף אצלם ישות. – ועל-דרך הידוע ששקר מצד עצמו אין לו קיום, והקיום שלו הוא רק על-ידי זה שמעורב בו קצת אמת²³. וכמו-כן בנידון-דין, שמצד זה שיפעלו משהו על הזולת, שזהו רצון הבורא, יתוסף אצלם ישות.

וכיוון שאינם יכולים לעסוק עם הזולת כדבעי, היינו, באופן שלא תהיה להם ישות מזה – רוצים הם לפרוש לגמרי מההתעסקות עם הזולת (על-דרך עניין הנדרים מפני שאינו יכול לברר את הדבר). והמענה על זה – שעניין הפרישות יש לו מקום בהחשבון שנוגע לעצמו, אבל כשמדובר בנוגע להזולת אין להתחשב בחשבונות שלו, וצריכים להשתדל להתעסק ולפעול על הזולת.

– אצל אדמו"ר האמצעי היה הסדר שכאשר החסידים היו חוזרים מליובאוויטש לבתיהם, היו מתעכבים בדרךם בעיירות שבינתיים וחוזרים המאמרים ששמעו בליובאוויטש. אחד החסידים שהיה חוזר המאמרים בטוב, התאונן פעם בפני אדמו"ר האמצעי, שניתוסף אצלו ישות בגלל חזרת המאמרים, ובגלל זה רוצה להפסיק לחזור המאמרים. וענה לו אדמו"ר האמצעי: "פון דיר זאל ווערן א ציבעלע, און חסידות זאלסטו חזר'ן"²⁴ (= "בצל ייעשה ממך, אך חסידות תחזור").

שלח יג, כו. זח"א ב, ב. (22) ראה "רשימות" חוברת ח' עמ' 12. וש"נ. (23) ראה סוטה לה, רע"א. הובא בפרש"י עה"ת

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת מטות-מסעי

כ"ח בתמוז – מברכים החודש מנחם-אב השכם בבוקר – אמירת תהילים בציבור. אחר-כך לומדים כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך – התפילה. גם העולה לתורה אומר "חוק, חוק ונתחזק"¹. הפטרה: "שמעו... אלוקיך יהודה. אם תשוב... וכו' תהללו" (ירמיה ב, ד-כח; ד, א-ב)². המולד: יום שבת-קודש בשעה 11:47 ו-15 חלקים.

מברכים החודש: ראש חודש מנחם-אב ביום השני. אין אומרים 'אב הרהמים'. אחר התפילה – התוועדות בבית-הכנסת, כנהוג; ובפרט שהיא 'שבת חזק'³. פרקי אבות – פרק ב.

יום ראשון

כ"ט בתמוז, ערב ראש-חודש בשיעור חומש היומי דשיעורי חת"ת, מסיימים כנרפס: "כאשר דיבר לכם" (א, יא)⁴.

ביום זה יש להוסיף במיוחד בתורה, תפילה וצדקה, והצדקה – הוצאת שתי סעודות, ומה טוב – שלוש סעודות. מי שלא הספיק להחליט על-דבר קיום הוראה זו ושל לימוד ענייני 'בית הבחירה' לפני כ"ח המצרים, עליו להחליט זאת בהקדם, ויפה שעה אחת קודם⁵. ומובן אשר אלה שלא עשו בפועל ככל הפעולות דלעיל בזמנן – כדאי להשלימן גם לאחר מכן. "מובן בפשטות, שכ"ז הנ"ל שייך גם לנשי וננות ישראל"⁶.

יום שני

א' במנחם-אב, ראש-חודש מנהגי ראש-חודש [פורטו לאחרונה ב'לוח השבוע', גליונות: תפג, תצו, תק, תקד]. לפני תפילת ערבית טופחים על השולחן כדי להזכיר לקהל לומר 'יעלה ויבוא'. שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל. "ואברהם זקן... נפש כל חי, אמן" ג' פעמים. קדיש תתקבל. שיר-שלי-יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום. קריאת התורה דר"ח. חצי קדיש.

נשיא דורנו שבע-רצון מזה. וראה בזכרונות הבעל-קורא בבית חיינו, הרה"ח ר"מ שוסטרמאן ע"ה (ילמען יידעו... בנים יולדו, ארה"ק תשנ"ז, עמ' 138), המספר שהוא שהנהיג זאת וכיצד הספיק לנהוג כך.
5) יתר על הנהוג בכל ערב-ראש חודש (המנהג, בהתוועדויות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593).
6) "על-פי פסק-דין שיוע אויח סי תקע"א סיג".
7) מתוך: פתח-דבר להלכות בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים של הרבי (הוצאת קה"ת, מוצש"ק מברכים מני"א, תשמ"ו, ברוקלין נ"י).
8) לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 266. ולהעיר שגשים חייבות לסייע במצוות בניין בהחיי"ק (הל' בית-הבחירה פ"א הי"ב), ושהערה זו שייכת להוספות שהורה הרבי בכל העניינים מייז בתמוז ואילך.

בירור ענייני הלכה ומנהג

שזהו מקרה מיוחד "בזמן הקור, שמלין התינוק בביתו", כי המנהג הרגיל בימיהם היה למול בבית-הכנסת דווקא (ומזה נובע גם המנהג לומר 'עלינו' בסיום הברית-מילה, כיוון שהיו מלים בסוף תפילת שחרית. ואף הרבי נהג כן כמה פעמים, אף שדבר זה לא נזכר בסידור ובמנהגים. אף שיש מקום להשיב על זה, שעשה כן רק מפני שכאשר הציבור אומרים עלינו צריך לומר עמהם). וכנראה לכן לא נכנס לפירוט זה בסידור. ואכן בפסקי הסידור כאן לא כתב ש"בסידור השמיט זאת", ואדרבה, בספרו קצות-השולחן, בדיני תחנון (סי' כד ס"ה) העתיקו להלכה למעשה. וכן בשו"ע הקצר פל"ד ס"ח.

דרך אגב, בשו"ע הקצר שם העתיק "נמצא שם" (ולא כככנה"ג, מג"א, שו"ע אדה"ז וכו' "מתפלל שם"). ובס"ט לגבי חתן כתב זאת בפירוש (וזה כן מתאים ללשון אדה"ז שם) "אפילו אינו מתפלל שם". אמנם ידוע מכמה וכמה פעמים שהחתן נמצא במניין של הרבי אך לא התפלל עמהם, והרבי הורה (או הפנה לרב שהורה) לומר תחנון. ואם-כן – כל-שכן שאם בעלי הברית אינם מתפללים עם מניין זה – אומרים תחנון (ועל-אחת-כמה-יוכמה כשרק נמצא בחלק אחר של בית-הכנסת). וע"ע.

מינוי ל"התקשרות"

**ניתן לקבל את גיליון "התקשרות"
שירות הביטה באמצעות הדואר.**

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

דבר מלכות

ופירוש המענה, שכל החשבונות הם רק לפרוש את עצמו כיוון שחושש מפני ישות, אזי בנוגע לעצמו, אבל כאשר הדבר נוגע אל מתיר לו החכם את הנדר, ולכן אינו צריך הזולת, ולדוגמה, כאשר מדובר אודות חזרת חסידות ברבים²⁵, אין לעשות את החשבונות בלתי-רצוי, כיוון שאתהפכא חשוכא לנהורא.

הנהגתו של אדמו"ר מהר"ש היתה ב"התרחבות" גדולה,

ולדוגמה – קופסת הטבק שלו היתה מזהב, וכן המזלג

ושאר כלי תשמיש היו עשויים מזהב

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת מטות, מברכים החודש מנחם-אב ה'תשי"ד; יתורת-מנחם – התוועדות ה'תשי"ד חלק שלישי (יב) עמ' 143 – 138 – בלתי מוגה)

שלו, אלא צריכים לחזור חסידות ולפעול עם הזולת, ואז, לא זו בלבד שלא יהיה קלקול, אלא אדרבה כו'.

וזהו העניין שחכם מתיר את הנדר – שכאשר ישנו עניין של נדר, ולדוגמה, שרוצה

(25) חסר איזה תיבות במעלת העניין (המור"ל).

עמ' 272. וש"נ.

אין להתפעל מחושך הגלות

אדרבה, יש כוח לבטלו לגמרי!

שלושת השבועות מעוררים ומחזקים כל יהודי, שאריכות הגלות אינה צריכה לגרום לייאוש חס-ושלום, אלא אדרבה – להכרה בעלייה העצומה (עלייה למעולות) שתצמח מהגלות. הכרה זו צריכה להתבטא בפועל בתוספת-חיווק אצל כל אחד ואחד בכל ענייני תורה ומצוות (אלה המצוות גר'), ובהוספה שלא על-דרך הרגיל (לעומת הירידה שלא על-דרך הרגיל של שלושת השבועות והגלות הארוכה), מתוך ידיעה שאין מה להתפעל מחושך הגלות, ואדרבה – על-ידי ההוספה בתורה ומצוות יבטלו לגמרי את הגלות, ויביאו את הגאולה האמיתית והשלימה. והיות שאין איתנו יודע עד מה (בגלות), הדבר היחיד שיודעים הוא – שצריך להתוסף עניין כלשהו בתורה ומצוות שבינתיים לא נעשה, לכן צריכים להשקיע השתדלות להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור ככל אופן האפשרי, שמא השתדלות זו תהיה הדבר שיכריע את כף המאזנים לכף זכות ותביא ישועה והצלה לו ולכל העולם כולו (כפסקדין הרמב"ם הידוע).

(מהתוועדות שבת קודש פרשת מטות-מסעי ה'תש"ג; תרגום מספר-השיחות תש"ג, כרך ב, עמ' 593)

הסיומים תשעת-הימים – הכנה לגאולה העתידה

בעומדנו בשבת 'חזק' דספר הרביעי, שבו מתחילים גם ספר חמישי, ובפרט כשחל בחודש החמישי, שבו מודגש החווק והתווק דבית-המקדש העתידי בגאולה העתידה, שהיא (לא רק גאולה שלישית, אלא גם גאולה רביעית, ועד) גאולה חמישית, להיותו למעלה לגמרי מחילוקי הדרגות דבית ראשון ושני, גאולה ראשונה ושנייה... – צריכה להיות הדגשה מיוחדת בנוגע לנקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות.

ועניין זה בא במעשה בפועל על-ידי ההליכה בדרכיו של אהרון (שיום הסתלקותו בחודש החמישי באחד לחודש)... לא (רק) מפני שביטול הגלות הוא על-ידי ביטול סיבת הגלות... אלא ההדגשה דאהבת-ישראל היא – שבאה בתור טעימה ועד להשתלחה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של ישראל, מצד בחינת ה'יחידה' (דרגה החמישית) שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח, 'יחידה' הכללית.

ועל-פי זה יש להוסיף גם בהפירוש ד'ומקרבן לתורה' – שהכוונה היא להקירוב ללימוד התורה דגאולה העתידה, 'תורה חדשה מאתי תצא'.

...יש להשתדל במיוחד בשנה זו בעריכת הסיומים "ברוב עם הדרת מלך", לאחד רבים מישראל בהשמחה לגמרה של תורה, כולל גם הקטנים (לא רק קטנים בידיעות, אלא גם קטנים בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה, על-דרך וברוגמת הסיום דערב פסח שמנהג ישראל לשתף בו גם את הבכורים הקטנים.

ולהעיר, שהסיום דערב פסח אינו דוגמה בעלמא, אלא שייך גם להסיומים תשעת-הימים – כי הסיום דערב פסח הוא הכנה להגאולה דפסח, והסיומים תשעת-הימים הם הכנה להגאולה העתידה.

(מישחת שבת פרשת מטות-מסעי, ב' במנחם-אב היתנשי"א; ספר השיחות היתנשי"א, כרך ב, עמ' 717-719)

ג. "והנה אם שכחת לקבל תוספות חלק הרוח דקדושת שבת ב'ברכו' הראשון, או אם לא שמעת אותו, תכוין עתה בזה ה'ברכו' האחרון, לקבל ביחד תוספות הרוח ותוספות הנשמה, לפי שאם לא קיבלת תוספות הרוח ב'ברכו' הראשון, אי אפשר שתקבל תוספות הנשמה ב'פרוש סוכת שלום' כנ"ל, ולכן עתה תכוין לקבל ב' [=שתייהן] ביחד, תוספות הרוח והנשמה".

נמצא שכיוון שתוספת-שבת היא עניין חשוב, הנמשך ע"פ קבלה על האדם בשלושה שלבים: (1) אמירת "בואי כלה". (2) 'ברכו' לפני ערבית. (3) "ופרוש עלינו סוכת שלומך", על-כך הכניס אדה"ז את קטע הזוהר "ולומר ברכו" למי שמתפלל ביחידות, כדי שלא יפסיד עניין זה הנמשך באמירת ברכו בציבור. ולכן, ביום חול אין צורך לומר קטע זה".

וכיוון שה'ברכו' האחרון מיועד למי שלא שמע 'ברכו' או לא כיוון בו לקבל תוספת הקדושה, כנראה משום כך הכניס אדמו"ר הזקן 'ברכו' זה כחלק מתפילת ליל ש"ק.

עוד העיר, שלפי אדה"ז הקדיש שלפני 'ברכו' הוא תמיד 'חצי קדיש', הנאמר ע"י הש"ץ (כשם שהכל נוהגים כך לפני 'יוצר אור' בשחרית), הן לפני 'ברכו' הראשון והן לפני האחרון, דלא כמנהג חסידי פולין שאין אומרים כלל קדיש לפני 'ברכו' הראשון, ודלא כמנהג הספרדים שאומרים 'קדיש יתום' לפני ברכו האחרון.

'תחונן' כשמתפללים עם 'בעלי הברית'

שאלה: מה המקור להוראה ב'לוח השבוע' ('התקשרות', גיליון תנט עמ' 19) שגם "כשמתפלל שם אחד מבעלי הברית" אין אומרים 'אב הרחמים' – כשבידור אדמו"ר לפני 'למנחה... יענך' מוזכר לעניין אי-אמירת תחונן בבית-הכנסת רק "ובכל יום שיש בביהכ"נ מילא (או חתן כל שבעת ימי המשחה)" משמע שהשתתפות בעלי הברית כשלעצמה אינה פוטרת מתחונן, ובפרט שבחתן כן מוזכרים שהשתתפותו פוטרת?

מענה: המקור הראשון למנהג זה הוא הכנסת-הגדולה בהגהות ב"י סי' קלא ("מנהג כל המקומות"), הובא במג"א שם ס"ק יא ובשו"ע רבינו שם ס"ו ("שבעל הברית"), ומוכן מלשונו שם

לעמוד גם בתיבות "נשמת כל חי" בשחרית, שאו מקבלים נרנח"י דנפש מבחי' היום כמ"ש בשער הכוונות בדרוש שחרית של שבת, ע"כ. ולהעיר שבפועל אנ"ש רגילים לעמוד גם שם, ולא רק בתיבות אלו אלא רצוף עד אחרי ישתבח, דלא כמנהג העולם אשכנזים וספרדים שאינם עומדים כלל, עכ"פ אחרי 'או ישיר'.

(8) שם ע"ב טור ב – עמ' עג טור א.
(9) וראה באג"ק כרך ג עמ' שז, שמי שאינו אחוז בתפילה יחד עם הש"ץ, גם אם כבר שמע ברכו מהש"ץ – יאמר "ולומר...".

(10) יש סידורים בהם מובא ביום חול קטע אחר: "חיה אחת יש ברכיע... ובכל פעם אומרת 'ברכו את ה' המבורך... (ענין בסדר רב עמרם גאון, שמביא קטע ארוך ל"ברכו ליחיד". אגב, גם לקדיש וקדושה מביא שם קטעים שאומר היחיד שלא זכה לאומרים בציבור) אבל בסידור אדה"ז לא הביא כל זה, לפי שסובר שאין עניין למתפלל ביחיד לומר זאת, חוץ מליל שבת, שעניינו על-פי קבלה לתוספת שבת.

(11) בהערות לפסקי אדה"ז ב'סדר קבלת שבת' (בשו"ע הוצאת קה"ת תשכ"ד ואילך עמ' 830) הביאו המקור לקדיש זה מפרי-עץ-חיים שער השבת פ"א וסידור האריז"ל (שער הכולל פ"ז ס"ק ד), וכתבו: "אומרים כאן קדיש, כיוון ד'כגוונא כו' – היא אגדה שהיא דרשת הפסוק (אדה"ז בשו"ע סו"ס נד), הערה זו מופיעה גם בס' המנהגים עמ' 27. זאת כנראה רק לעצם אמירת הקדיש ולא לפרטיו, שהרי כאן הוא 'חצי קדיש' ולא 'קדיש דרבנן'.

'ברכו' בסיום ערבית של שבת, 'תחנון' כשמתפללים עם 'בעלי הברית'

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

'ברכו' בסיום ערבית של שבת

בסידור אדמו"ר הזקן אין מופיעה אמירת 'ברכו' בסיום התפילות, אלא כליל שבת-קודש בלבד. ובשער הכולל¹ ציין בסוגריים: "פרי-עץ-חיים שער השבת פרק יג-יד. ובמשנת חסידים מביא מנהגים לאמור גם בחול 'ברכו' קודם ערבית ולאחר ערבית, ועיין ב"י סוף סימן קלג" עכ"ל.

ואכן, בכף החיים הביא כוונות ל'ברכו בתרא' משער הכוונות ופרי-עץ-חיים – בשבת כמו בימות החול.

וגם במשנת חסידים איתא, שכליל שבת אומרים 'ברכו' אחרי התפילה, והכוונות הן כמו בערבית של חול. ובערוך השלחן כתב על ברכו שלאחר התפילה: "והמנהג הזה אין ידוע אצלנו, ואין אנו אומרים זה לא בחול ולא בשבת ויום-טוב". מכל המקורות הנ"ל משמע שאין הברל בין שבת לחול, ומניין לקח אדמו"ר הזקן לחלק בעניין זה?

והעירני הרה"ח ר' יעקב שי' סנגאווי, ר"מ בישיבת חב"ד קרית-גת, מלשונות שער הכוונות בזה:

- א. "ורע, כי עתה באמרוך ג"פ 'בואי כלה' כו', תכוין לקבל סוד תוספת קדושת הנפש"². ובהמשך:
- ב. "...תוספות הרוח – וזה נעשה בעת שאומרים 'ברכו', תוספות נשמה – וזה נעשה כשאומרים 'פרוש סוכת שלום עלינו'".³ ובסיום:

(1) ראה בדבר מנהגנו שלא לאמרו דרך-קבע בכל יום, באג"ק כרך י' עמ' רצו, שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' פא (בניגוד למש"כ בקצות השלחן סי' כד סי', שכנראה כך נהגו בשעתו אנ"ש דארה"ק, כמנהג הספרדים וחסידים-פולין). ולהעיר שהרבי מצייין שם לשו"ע אדה"ז סי' סט, שם מופיע המנהג (הקיים בליטא ובאשכנז – רצ"ע שאינו נפוץ בין אנ"ש) לחזור ולומר ברכו בייחוד עבור מי שלא שמע, ובכל זאת מתבטא הרבי במכתב זה "יעוד יותר ממנהגי בית הרב, שמעולם לא נשמע ע"ד אמירת ברכו זו". וע"ע.

(2) בסיום תפילת ערבית של שבת, סי"פ יז.

(3) סימן קלג סי"ק א.

(4) מסכת ערבית דשבת פ"ו מ"ז (וראה מסכת שארית ערבית – מוצש"ק – פ"ו מ"ז).

(5) סו"ס קלג.

(6) עניין מזמור שיר ליום השבת, ברפוס שלפני הוא בעמ' מח טור ב.

(7) ענין ערבית ליל שבת, ברפוס הנ"ל הוא עמ' סג טור א. וזה הטעם שאת "ופרוש" אומרים בעמידה (היום יום ב' סיון, ס' המנהגים עמ' 27. כן כתב בכף החיים סי' נו ס"ק כג וסי' רטא ס"ק כח). בכף החיים סי' נו שם כתב, שלפי זה צריך

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים"

רבי יוסי אומר: יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמוד תורה - שאינה ירושה לך, וכל מעשיך יהיו לשם שמים (פרק ב, משנה יב)

פירוש רבינו עובדיה מברטנורא:

התקן עצמך ללמוד תורה – שלא תאמר, הואיל ואבי חכם ואבי-אבי חכם, תורה חוזרת לאכסניה שלה, ואיני צריך לבקש אחריה. וכל מעשיך יהיו לשם שמים – אף בשעה שאתה עוסק באכילה ושתיה וברוך-ארץ, לא תכוון להנות גופך, אלא שתהיה בריא לעשות רצון קונך.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

וכפ' מעשיך יהיו לשם שמים – ישנם ענייני העולם שמשורת-הדין אין אדם חייב לברך עליהם (ואסור לברך עליהם, משום ברכה לבטלה). והתנא מלמדנו, שמצד מידת חסידות חייב אדם להזכיר "שם שמים" בכל מעשיך, גם אלו שאינם חייבים בברכה, על-ידי שאומר "ברוך ה'", "תורה לא-ל", וכיוצא בזה.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת מטות-מסעי תשי"מ – בלתי מוגה; ביאורים לפרקי-אבות, כרך א, עמ' 119)

וכפ' מעשיך יהיו לשם שמים – המפרשים כתבו שזו העבודה ד"בכל דרכיך דעהו". אמנם בפרטיות יותר הם שני אופני עבודה.

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" הוא שאכילת האדם (למשל) היא לשם שמים, והוא גם עובד את ה' בכוח האכילה, אך האכילה עצמה היא דבר חול, לא מצווה. ואילו "בכל דרכיך דעהו" הוא – שידיעתו את ה' היא באכילה עצמה, והיא נעשית בדוגמת אכילת שבת, סעודת מצווה, אכילת קודשים וכיוצא בזה, שהם עצמם מצווה.

[...] ושני אופני עבודה אלו תלויים במידת הכרת האדם באחדותו של הקב"ה. בשעה שאדם בא לידי הכרה שכל מציאות העולם היא אמנם הארה בלבד מהכוח האלוקי, אבל בכל זאת היא בבחינת "טפל" על-כל-פנים – אז כל מעשיו הם "לשם שמים" בלבד (בדוגמת דבר טפל שכל מציאותו היא בשביל העיקר, אבל הוא טפל על-כל-פנים). ואילו כשמכיר ומרגיש שאין עוד מלבדו, שהעולם הוא אין ואפס לגבי הקב"ה ואינו נקרא אפילו בשם "עוד", שהוא לשון טפל, הנה גם דברי הרושת נעשים בקדושה.

(לקוטי שיחות, כרך ג, עמ' 931,907; ביאורים לפרקי-אבות, כרך א, עמ' 120)

וכפ' מעשיך יהיו לשם שמים – יש לפרש הדיוק "כל מעשיך", שהכוונה לא רק כל המעשים שלך, אלא גם שכל מעשה עצמו יהיה כל-כולו לשם שמים. שכן אם יש חלק קטן במעשה שאינו לשם-שמים – הרי זו "עבודה שורה לו", היות שהוא ההפך של "אני נבראתי לשמש את קוני".

(ספר השיחות תשנ"ב, כרך א, עמ' 220; ביאורים לפרקי-אבות, כרך א, עמ' 120)

תמונות וציורים

היו שנים שתמונות של הרבי תפסו מקום צדדי מאוד בחיי החסידים □ הרבי עצמו התנגד שיצלמוהו ומאוחר יותר הסכים לכך, בהגבלה □ הרב חודקוב גוער במוסד שהדפיס את תמונת הרבי על קבלותיו □ רשימה ראשונה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

גלות השכינה בפריז

סיפור נוסף, הקשור בתמונה מהתקופה הראשונה לשהות הרבי בעיר, סיפר הרבי לעיתונאי יהודי שהתקרב לחיי תורה ומצוות בצרפת, וביקר אצל הרבי בשנת תשל"א. כשנכנס לחדר הק' הוציא הרבי ממגירה שלירו תמונה שבה הוא נראה יושב מהורהר ליד אחת הכיכרות המפורסמות בפריז – 'לופרה' שמה. הרבי סיפר כי התמונה היא מן התקופה הראשונה לשהותו בעיר, כאשר ברחוב ניגש אליו יהודי שהושיט ידו לקבלת צדקה. לפי המובא בספרים – כשמגיעים למקום חדש ופוגשים עני, הרי זה מעורר על עניין גלות השכונה והגאולה העתידה. בעקבות זאת נעצר הרבי וישב במקום להרהר בעניין. באותן דקות חלף על פניו צלם שהנציח את הרגע ('ימי מלך' כרך א עמ' 380).

תמונות בהגבלה

בשנים הראשונות לשהותו בארה"ב, ובמידה מסויימת גם בתקופה הראשונה לנשיאותו, נמנע הרבי במובהק מצילומים. וכך מסופר במבוא לספר 'מקדש מלך' עמ' ל (וצוין שם לתמונות בעמודים 17, 50): "פעמים רבות בתקופת השנים תש"ג-תש"י, בעת שצילמוהו, נהג הרבי בכוונה לסובב את ראשו הצידה או

עוד בשנת ילדותו של הרבי, כבר משכו דמותו הקדושה ותואר פניו האציליים של הרבי ציירים ידועי שם. וכך מסופר ('ימי מלך' כרך א עמ' 136) בשם תושב העיירה יקטרינוסלב: "פעם הגיע לעיירתנו צייר גוי מפורסם. בדרכו פגע בכנו בכורו של הרב, והתרגש מאוד. הוא התעניין מיהו הנער וכשהשיבו לו כי זהו בנו של הרב המקומי, הפטיר: 'מימי לא ראיתי אדם בעל דמות נדירה כזו, המקרינה סביבה קדושה'".

זוכר את ה"מעמד ומצב"

על תמונה של הרבי מתקופה מאוחרת יותר בחייו של הרבי מסופר ('ימי מלך' כרך א עמ' 379): בשנת תשכ"ח מסר יהודי תושב ניצא (ניס) שבדרום צרפת לר' שלמה שיח' אלפסי השוחט-ובודק החב"ד בניצא – את תמונתו של הרבי, יושב לצדו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בתוך מרכבה רתומה לסוסים, כאשר ביקרו במקום.

בעל התמונה עשאו שליח למסור לרבי את התמונה, אשר הגיב, כשזו באה לידי, ואמר: הנני זוכר את ה'מעמד ומצב' בו היינו שרויים אז...". התמונה נשארה אצל הרבי.

להסתיר את פניו הקדושות מעין המצלמה". בשנת תשי"א הפסיק זאת הרבי, לאחר שהצלם ר' צבי-ראובן שי' טריינער ביקש מהרבי כי יימנע מכך, כי לצורך פרנסתו רצונו שירכשו את התמונות. בשנים הבאות, לאחר שהצלם הרבה לצלם בעת החופה, קבע הרבי הגבלה בדבר: בשנת תשט"ז אישר תמונה אחת בלבד, וכעבור זמן – שתי תמונות.

ועוד בעניין זה (שם עמ' 96):

"בעוזבו את החופה – של הרה"ח ר' שמעון-אהרון סימפסון שהתקיימה בג' ניסן תשי"א – הביט במבט חודר לעבר הצלם מר טריינער – בהמשך לתנאי שסוכם אתו בחתונת הרי"ל פויזנער" [כנראה, לא לצלם יותר מדי].

"ולכן אין תמונות"

בספר 'מקדש מלך' עמ' 210 מסופר אודות נישואי הרה"ח ר' יהושע-זעליג הכהן (ז"ל) כצמאן עם – תבלחט"א – מרת שרה רבקה (חאנין): "ראוי לציין כי בעקבות הוראת רבינו באותה תקופה לאפשר לצלם תחת החופה רק תמונה אחת בלבד ממנו, 'הידר' החתן ולא נתן לצלם כלל בעת החופה".

ושם (עמ' 221) אודות נישואי הרה"ח ר' מרדכי זאיאנץ (ב' טבת תשי"ז): "אולם בתנאי שלא יעשו יותר משלוש תמונות, ומה טוב – שתיים". החתן הבין שהמנורות של הצלמים מפריעות לרבי ולכן הזמין חברה להסריט את

האירוע וכשיצא הרבי לחופה והבחין בכך, חיך חיך קל. גם בחתונת הרה"ח ר' שלום מרוזוב (י"ב בניסן תשי"ז) שם עמ' 227: "לא הזמינו צלם לחתונה, ולכן אין תמונות מרבינו בחופה".

יש מקום לחשוב...

ככ"ד במנחם-אב תשכ"ח כתב הרב חודקוב להרה"ח הרב עזריאל-זעליג סלונים: "לפליאתנו בא לירינו טופס קבלה מ"שיכון חב"ד בירושלים", ובה תמונת כ"ק אדמו"ר שליט"א. והנה מעולם לא ראינו דבר נהוג כזה בשום מוסד ממוסדות חב"ד, ולפלא שנעשה הדבר מבלי לשאול וכו', ובפרט שיש מקום למי שיראה כזה לחשוב אשר כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא המבקש את הנדבה וכו' וד"ל".

חתונה בגן-עדן, בלי תמונות

ובנוגע לתמונות ('פיקטשערס'), ובפרט לאחרונה, שלא מסתפקים בתמונות ב"שחור-לבן", אלא צריכים תמונות צבעוניות... "רחמנא ליצלן"... הרי רואים אנו כבר בחתונה הראשונה, חתונתו של אדם הראשון, שלא זו בלבד שלא היו תמונות צבעוניות, אלא אפילו תמונות ב"שחור-לבן" לא היו... אלא היה כולו טהור, ואף-על-פי-כן היתה החתונה בהצלחה!....

כך התבטא הרבי בהתוועדות כ' במנחם-אב תשי"ד ('תורת מנחם' כרך יב עמ' 153), בשיחה שעסקה בנישואיהם של כמה אברכים באותה תקופה.